

MÓRICZ ZSIGMOND: ROKONOK

(részlet)

...Mikor kiment Lina, Berci bácsi azonnal titokzatosan fordította a hangját, s közelebb ült a legkedvesebb Pista öccséhez.

- Azt akarom mondani, öcsém, hogy nagy dolog van. Nagy dolog, ez még nem volt, mióta a Kopjássok ilyen szomorú sorsra jutottak. Bányatulajdonos lettem.

- Bánya - mondta Pista -, milyen bánya, Berci bátyám?

- Szénbánya, öcsém, szénbánya...

Pista nevetett. Berci bácsi, akinek soha egy pengője nincs, íme mint szénbányatulajdonos.

- Az úgy vót, öcsém, hogy van egy nagyon jó kis bánya Borsod megyében. Kalács. Kalácsbánya. Köleséren... Hát jön hozzám, mint ügyvédhez, egy fiatalember s előadja, hogy az apja meghalt, az apja egy nagyon derék, tisztességes, törekvő kovácmester volt, aki óriási munkával és ügyességgel ezt a Kalácsbányát megteremtette. Igen, de az istenadtának, persze, sose volt annyi pénze, hogy szakszerűen tudja művelni, hát csak éppen azt tudta kicsinálni, hogy minden rettenetes világforduláson keresztül megőrizte. Művelés csak éppen annyi volt, hogy a bányakapitányság be ne zárja a bányát. Míg élt, valahogy rendben volt a dolog, mert az öreg kovács fene seftmajszter volt, mindig előteremtett annyi pénzt, hogy valahogy az üzem álljon. Hitt a bányájában, mint az Istenben. Tudta, hogy annak jövője van, mert olyan abban a szén, nézd csak, hoztam is mutatóba egy darabot...

Ezzel kivett a zsebéből egy újságpapirost, s abból kivett egy darab gyönyörű fekete gyémántot.

- Nesze öcsém, ezt neked hoztam. Ez az én prezentem. Tedd az íróasztalodra és gyönyörködj benne: ez a mi megváltó csillagunk. Az egész Kopjáss nemzetségé. Nézd csak, hogy csillog? Milyen arany erek futnak benne. Nézd csak, milyen fekete, milyen kemény és milyen nehéz. A legjobb porosz szénnel versenyez, de az átlag is jobb, mint a salgótarjáni. Hát annál jobb. No, őrizd meg, és dicsekedj vele. Mutasd meg ezt öcsém mindenkinek, aki a szénhez ért. Vizsgáld meg vegyileg, égettes belőle lombikba, pároldtasd, főzesd, tisztítsd, mert én tudni akarom, mit ér ez a szén.

Pista nézte a szenet, az csakugyan nagyon szép darab volt, csak egy baja volt: Berci bácsi.

Akárki más mutatta volna neki ezt a szenet, elhitte volna, de a Berci bácsi kezéből félve vette át, s darabig csak gyanúsán és szigorúan vizsgálta, aztán letette az asztalra.

- Ne tedd le, öcsém, ne tedd le - kiáltott fel Berci bácsi -, le ne tedd többet, ha szereted az Istent. Ez a mi megváltónk, öcsém, ebből kell a Kopjáss-címert újra aranyozni... Hát hadd mondjam csak egy kicsit tovább... Szóval ennek a kovácmesternek maradt hat fia. Kitanítottatta őket, és egyikből sem lett mesterember, hanem az egyik díjnok, a másik telekkönyvvezetőségnél van, a harmadik hajdú, szóval mind tanult ember lett... Már annyira, hogy elkerült a kalapácstól. Most aztán itt van a bánya. A testvérek nem tudnak megegyezni, megosztolni, s az egyik a gyerekek közül éppen énhozzám került ügyvédi tanácsért.

Kivette a zsebkendőjét, s megtörülgette a homlokát.

- Nohát öcsém, nekem se kellett több. Ahogy én megláttam ezt a darab szenet, azt mondtam: ez kalács... ez a mi kalácsunk... Kifirtattam, jól megismertem az egész ügyet. Mérleget csináltam róla, aztán elmentem Antal sógorhoz, vele is megbeszéltem, ő az effélékhez kegyetlenül ért, jószágigazgató volt mindig, szóval most már benne vagyunk, az egész család... Hogy ne legyek hosszú, ma csak annyit mondok, hogy együtt van a családi részvénytársaság. A kovács gyermekeit kifizetjük bagóval, a bányát meg értékesítjük. Kihaszználjuk, kibányásszuk, barátom Istvány, hála istennek, most már jó helyen van a fejemalja.

- Nagyszerű, Berci bácsi, gratulálok hozzá.

- Gratulálsz. Én gratulálok neked, öcsém. Tiszta szívből gratulálok, mert te vagy az, aki a családban az utolsó évszázadban a legnagyobb karriert csináltad. Zsarátnoki főügyész. Tudod te, mi az? Tudod te, hogy ki vagy te?... Kivált, ha ezt a szenet megismered, megszereted, és belépsz az érdekbe?... Most a városok a legnagyobb zavarban vannak, hogy hogyan lehet tüzelővel ellátni magukat. Egyik sincs rendben. Veszik a drága szeneket, s rásózzák a kartellek a világ legrosszabb szenét, a városokra... Öcsém, Zsarátnok városa maga elég nekem megrendelőnek, míg több nincs...

Pista húzódva nézett maga elé.

- Nem tartozik rám - mondta csöndesen.

- Nem tartozik rád. Hát kire tartozik, ha nem terád? Egy szavadba kerül. Szólsz a városi gazdaság hivatalnak. Nem mondsz nekik semmi mást, csak azt, hogy vizsgálják meg ezt a szenet. Tegyenek egy próbarendelést a bányánál. Ingyen hajlandó vagyok egy vagon szenet adni, hogy a város kipróbálhassa, alkalmas-e például a színház fűtésére. Ha nem alkalmas, egy huncut krajcárt ne fizessenek nekem. Próbálják ki az összes városi üzemeknél. Ha tudják használni, jó, ha nem tudják, nem szóltam semmit.

Ez nagy bökkenő volt Pistának, aki soha még üzleti dologgal nem foglalkozott.

- Nem lehet Berci bátyám, nem lehet - mondta határozatlanul -, nem tartozik rám, és én nem akarom a magam presztízst üzletszerzésre felhasználni.

- Ne örülj meg, öcsém! - kiáltott fel elképedve Berci bácsi. - Kidobod az aranyhegyet az ablakon... Te is valaki vagy, gyermekeid vannak, azokról is gondoskodni kell. Húszercentet ajánlhatok fel neked az egész megrendelés után. Százezerpengős megrendelésnél ez, barátom, húszezer pengőt jelent. Tisztán. Parázson, báresz geld¹. Hogy van neked csak úgy eldobni merszed ennyi pénzt, te kis kópé. Rád uszítom a feleségedet és az egész családot. Mindnyájan meg volnánk mentve, mert úgy gondoljuk, hogy erre a célra a családi részvénytársaságot meg kell és meg is lehet alapítani.

- Az elébb azt mondtad, hogy már meg is van.

- Papíron. De az az effektuálás², ha megrendelés is van és meg lehet csinálni. A mai nehéz, viszonyok között nem lehet pénzt előteremteni levegőből, ha még olyan remek is az üzlet. De ha van egy ilyen megrendelés, akkor már kész az üzlet. Akkor már annyi pénz áll rendelkezésre, hogy el sem tudjuk helyezni. Neked egy filéért sem kell befizetni, mi a bányát át vesszük és kezeljük Antal sógorral, neked semmi dolgod. Zsebre vágod a hasznot és gyerünk.

¹ Báresz geld - készpénz

² Effektuálás - végrehajtás, megvalósítás

Pista mély kedvetlenséggel hallgatta az öreget...

[...]

Mikor kikísérte Menyhértet a vonathoz, hirtelen nagy rémület ütött belé. Elfeledkezett arról, hogy pénzt vegyen magához s lázasan és izgatottan nyúlt a zsebébe, hogy legalább visszafelé meg tudja váltani az öccse jegyét.

Csak egy húszpengőse volt, semmi más pénze. Még mikor a vendéglőben fizetett, az apróból futotta s nem gondolt tovább.

- Van pénzed? - kérdezte az öccsétől.

- Bizony nincs. Hét pengő az egész vagyonom.

- Nem baj, a jegyet meg tudjuk váltani, s nekem tizenötezer pengő követelésem van a bankban, hát majd csak eligazodunk. Mihelyt hozzájutok valami kis pénzhez, rögtön küldök.

- Jó.

- Hüj, elfelejtettem beszélni a legfontosabbról, Berci bácsiról.

S hamarosan, sebtiben elmondta a családi szénbánya ügyét s hogy már meg is kötötte az öreg a szerződést a várossal, s a próbavagonokat már állítólag útnak is indította. S hogy a százezer pengő előlegből, kettőjük megegyezése szerint neki húszezer pengő jár.

Menyhért rémulten nézett rá.

- Berci bácsira vigyázz! Berci bácsiban nem lehet bízni. Egész életében hazudott.

- Nem lehet baj. A szemet megvizsgáltatom, a főmérnöknek már megmondtam, hogy a legnagyobb rigorozitással³ járjanak el velem szemben, hogy én semmi felelősséget nem vállalok. S azt is megmondtam, hogy az én részesedésemet, a húszezret, tartsák vissza, azt én a folyószámlámra akarom befizettetni. Sőt tovább megyek, én még ehhez sem akarok hozzányúlni, tervem az, hogy a házvételnél fennmaradt tizenötezerhez sem nyúlok, a húszezerhez sem, mert hátha vissza kell fizetni. Inkább ha valahol tudnék, valami kis magánkölcson⁴t kellene szerezniem, de ezt nem tudom, hogy lehet majd megcsinálni. Nemigen fetreng egyetlen barátomnál sem még párszáz pengő sem. No, majd csak lesz valami...

Móricz Zsigmond: Rokonok (1932), regény. Móra Ferenc Könyviadó, Budapest, 1977.

³ Rigorozitás - szigorúság

ENGLISH ABSTRACTS

Tamás SZÚCS: From Debt Crisis to a Credible Europe

Ten years after its largest enlargement ever, the European Union is seeking new narratives, goals and pathways. The economic benefits of enlargement are beyond doubt, the last five years however have mainly been a story of the EU's most profound and complex crisis. A decision on how to take the European project further cannot be delayed, if we want the next decade of Europe to be successful. The paper investigates the main thoughts on this issue.

Pál TAMÁS: Thoughts on Reforming the Training of Economists

Karl Marx University of Economic Sciences was never meant to be a university in the Humboldtian sense. The university's main mission was to serve the jump in modernization which the Communist government strived for. Since then, cycles of modernization came and went, and the original purpose of the university remained, although in different contexts. During the 1960s and 80s, many university presidents tried to implement the principles of the Humboldtian university structure, at least on the level of departments and research groups. Karl Marx University never became a full scale European reform university, but perhaps among the Hungarian universities, it came closest to the European model, and has even attempted to reinvent a few key elements of the Humboldtian university model.

Pál GERVAI–László TRAUTMANN: On the State of Economist Training

The role of economic and political culture is seen as increasingly important in overcoming the global economic crisis. Raising the level of economic and political culture is now thought to be an important driver of development and growth. This is reflected in a wave of new textbooks and curricula on all levels of teaching. Hungarian higher education must become a part of this process.

Éva SÁNDORNÉ KRISZT: Interpretation of the Mission of Higher Education and Measuring its Performance

It is usual for Institutes of Higher Education (IHEs) to define their missions and visions. These may be different depending on the goals and tasks of the specific institution. IHEs, however, have a universal, common, and wider mission which includes the promotion of national and global cultural and scientific values and their transfer to future generations. It is the duty of all IHEs and, at the same time, the precondition of their continued existence to watch and assure the quality of their educational and research activities. Quality is assured by checking various indicators. Some of the indicators are objective and statistically measurable; some are more difficult to measure. Statisticians are aware of the fact that even the most objective indicators (such as enrolment figures) must be precisely and unambiguously defined. That is even more valid for more subjective qualitative criteria, which have to be suitable in both form and content. It is in the best interest of every IHE to maintain its sustainability, which, however, can only be done by continuous development. Nevertheless, the most reliable gauge of institutional development is sustainability.

Iván BÉLYÁ CZ-Erzsébet SZÁ SZ: The Roots of the Crisis-Propensity of the Financial System. Thoughts on the Liquidity Paradox

Shortly after the burst of the dot com bubble, thousands of American companies began to correct their balance sheets due to severe accounting irregularities and in some cases even outright fraud. At the time most were unaware that the dot com bubble and the various accounting scandals had common roots. This was made clear by the destruction caused by the 2007–2009 financial crisis. The global contagion of the crisis originating from the American financial market put the accounting scandals of the early 2000s into a new light. The common roots were the distortions in the interests and motivations of the actors on financial markets.

Péter GALBÁ CS: Liberty as a Conventionality of Economics

History of economic thoughts has a well established mode of narrative. The main issue concerning economists regards the way thinkers of various periods approached economic problems. Economics, in its current form, is a science of a social order that was mostly unknown before the 18th century, and therefore it is completely obvious that a science investigating this order could not have emerged before the order itself evolved. When Adam Smith looked at the full-fledged capitalism of the 18th century, he could rightly make liberty be the ideal of economics. However, when doing this, Smith stepped up as a follower of an ancient philosophical tradition. Liberty is perhaps the most fundamental intellectual base of economics that has its own existence irrespectively of economics. Usual narratives, however, tell us nothing about the evolution of liberty as an idea.

Andrea Dóra SZŰ CS: Smart Defense

This paper seeks to examine NATO's new strategic concept, Smart Defense. The paper deals with three main issues. The first chapter supposes that NATO is a cooperation, and the concept of Smart Defense is an answer by the organization to the challenges of the upcoming years. The second chapter examines the way Smart Defense functions, arguing and highlighting its similarities to international economics' specialization theory. The final chapter seeks to inquire the possible ways for Hungary to get involved in this new way of thinking.

Borbála SZŰ LE: Solvency Capital as a Fixpoint

In this study fixed point iteration is analyzed in a theoretical model similar to the practical modelling of solvency capital in insurance companies. Actuality of this subject is shown by the approaching practical implementation of the Solvency II directive in the European Union. The results show that in the theoretical model, solvency capital of insurance companies can be interpreted as a fixed point in a mathematical sense. Although practical solvency capital calculations are more complex than those in the study, theoretical results highlight interesting features of solvency capital modelling.

Gábor REGŰ S: Measuring and Assessing Risks

The paper first defines what risk is and where it appears, followed by a presentation of the most important methods of risk measurement and assessment. We show

that risk assessment and measurement have many different tools and indicators, and it is not possible to choose a single best one, thus risk management's difficulties also arise from the difficulties of risk measurement. The paper also deals with the methods of country risk measurement and with the methodologies of the credit risk agencies, as their work has received high attention recently.

Sándor TÜREI: An Analysis of Demographic Problems and Suggestions for Addressing Them

Behind the insufficient reproduction of population in the developed countries there are changes which have decreased the rationality of self-reproduction for individuals. The position of reproducing and nursing people has become so difficult that less people undertake it than it would be necessary for maintaining the number of population. The number of births becomes insufficient, and the consequences are diverse and serious. It would be primarily important to establish institutions to make childbearing a rational choice again, and to distribute the costs of reproduction more evenly within the society.

Boglárka HORVÁTHNÉ ANGYAL: Norms and Moral Consideration in the Internattional Development

The motivations of international development cooperation have incited several authors to conduct research on this topic. This study attempts to assess the norms and moral considerations of the actors. After shortly introducing the normative discourse in international political theory and the motivations of aid, we will analyze how international aid can be evaluated from the perspective of norms and moral regards. We investigate whether there are factors which imply moral motivations of aid and whether aid can be regarded as a gift or a moral duty.

Éva RÖVID: The Effects of Somalian Piracy on the Economy

The modern day piracy off the costs of Somalia, which is deeply rooted in the political and economic instability of the country, is a serious threat to the international maritime trade and affects seriously both the lives of seafarers and the global economy. The Suez Canal is one of the most frequently used regions of international shipping and one of the most important strategic energy supply routes as well. The estimated direct and indirect economic costs of piracy can reach 6–7 billion dollars a year.

Krisztina SZÁRAZ: Forced Labour in the Modern Economy

Trafficking in human beings is a modern form of slavery. It is a high-profit, low-risk business. The huge profit made of trafficking in people makes it possible for criminal organizations to get economic, societal and even political power, and thus have an influence on the functioning of the world. The fight against this modern type of slavery often neglects that forced labour is a prevalent form of trafficking. By doing this the rights of victims to assistance and protection are violated but the society and the state as such lose too. In my article I took three examples of forced labour in important economic sectors as agriculture, construction and textile.